

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2011 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pakartotinė sesija)

2011 m. liepos 8 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Jums pateiktos **samprotavimo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Savo darbą (juodraštį ir švarraštį) rašykite jums išdalytuose lapuose. Pirmiausia užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupę). Užrašykite pasirinkto rašinio temą arba interpretuojamo teksto autorių ir kūrinio pavadinimą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* ..... *interpretacija*
(autoriaus vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* ..... *ištraukos interpretacija*
(autoriaus vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu.
- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Turite parašyti 350–400 žodžių tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Parašėje **nurodykite 350 žodžių ribą**.
- Rašykite tik jums skirtose vietose, nerašykite vertintojų įrašams skirtose vietose.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai patikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš dviejų temų ir parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį.

Siūlomos temos:

- **Kodėl žmogus svajoja?**
- **Ar literatūra brandina žmogų?**

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (pavyzdžiui, grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Jonas Biliūnas

UBAGAS

(ištrauka)

Parvažiaavęs iš užsienių Lietuvon, gulėjau vieną gražią pavasario dieną pas brolių gonkelyje ir traukiau silpnon krūtinėn pakvipusį nuo sužydusių medžių orą. Malonus vakarų vėjelis, šlamėdamas medžių lapais, pūtė tiesiai man kakton, glostė plaukus ir veidą tartum seniai manęs pasiilgęs, ištroškęs. Klausiaus, kaip sodne raiboji gegutė kukuoja, linksmi luputis tutuoja, gėriau pavasario kvapą ir klajojau akimis Šventosios pakraščiais, kur gražios ievos žydi, kur naktimis lakštingalos skamba... Visur graži prigimtis, bet savajame krašte jinai maloni, brangi, gaudina širdį. Dabar suprantu, kodėl kareivis, savajan sodžiun pargrižęs, su ašaromis puola ant kelių žemės bučiuotų. Graudu buvo ir man, nors ne kareiviu pargrižau tėvynėn.

Kažin ko dirstelėjau šalin ir pamačiau takeliu ateinantį žilą senelį. Iš už statinės tvoros negalėjau į jį gerai įsižiūrėti, negalėjau net pažinti, ar tai buvo ubagas, ar taip sau žmogus, nes ėjo nepasirimsčiuodamas, ne taip, kaip ubagai moka eiti.

Priejęs prie vartelių, apsistojo bailiai, kaip ir nedrįsdamas jų atidaryti; paskui, pamatęs mane gulintį, dar labiau nusiminė ir drebančiu balsu paklausė:

– Ar galima čia įeiti?

– Galima, galima, – atsakiau stebėdamasis, – labai prašom.

Senelis drebančiom rankom atidarė vartelius ir įėjo kieman. Buvo tai ubagas. Teisybė, neturėjo jisai didelių lazdu geležiniais galais, su ilgais botagais, nebuvo toksai drąsus, kaip dažnai esti drąsūs mūsų ubagai. Bet tai buvo ubagas, nes nešęs pasikabinęs ant pečių krepšį, teisybė, visai dar dyką.

Užlipęs gonkelin, senelis vėl bailiai apsistojo, nežinodamas, kur dėtis.

Kadangi troboj nieko nebuvo, – visi buvo išvažiavę bulvių sodintų, ir aš vienas namie atlikau, – paprašiau senelio sėstis ant gonkelio. Atsisėdo ir, palenkęs galvą, pradėjo kalbėti poterius...

Nežinau kodėl man pasirodė, kad ir poterius jis kalba ne taip, kaip paprastai ubagai pripratę yra kalbėti. Buvaunas ubagas kad kalba, tai kaip žirnius beria, arba vėl kalba giedančiu, gaillestingu balsu, kur reikia pratęsdamas ar apsimesdamas. Šitas gi senelis kalbėjo visai taip, kaip kalba žmogus nelaimingas, – tyliai, lūpom drebančiom; vietomis jis visai nebegalėjo kalbėti, tartum jam kas kvapą gniaužė: mačiau tik, kaip jo lūpos dar labiau drebėjo, virpėjo; jo balse keletą kartų visai, rodos, netikėtai taip skaudžiai suskambėjo apmaudo ir baisios nelaimės styga, kad mane visą šurpas paėmė. Į jį žiūrėdamas, pamačiau, kaip per raukšlėtą, išdžiūvusį jo veidą rieda gailios karčios ašaros...

– Ko tamsta raudi? – paklausiau nemandagiai senelio, kada jis pabaigė melstis.

Pakėlė į mane raudonas nuo ašarų, be blakstienų akis ir norėjo kažin ką pratarti, bet žodis neišėjo iš burnos, tik skaudžiai sudrebėjo lūpos. Aš krūptelėjau: jo veidas pasirodė man matytas, tik kur ir kada, negalėjau atsiminti.

- Kaip neraudoti? – tarė pagaliau senelis. – Sunku pakiemiais pirmą kartą vaikščioti.
- O iš kur tamsta? – paklausiau nustebęs.
- Iš Pavarių. Petras Sabaliūnas... gal tamsta atmeni?
- Dėdė Petras?! – surikau, ūmai pažinęs sėdintį priešais mane žmogų.

Atsirėmiau alkūne pagalvių ir nustebusiom akim žiūrėjau į senelį. Kaip tai? Petras Sabaliūnas, kurį iš pat mažumės pažinojau kaip turtingą, pasiturintį žmogų, kursai buvo geriausias mano tėvų kaimynas ir bičiulis, dabar ubagas?

Visokios nelaimės aplanko žmogų šioje ašarų pakalnėje, bet toksai atsitikimas, ūmus ir netikėtas, man buvo visai nesuprantamas. Teisybė, kai mano tėvai numirė, Petras Sabaliūnas nustojo mūsų namus lankęs, ir aš, išvažiuavęs mokytus, kokį 15 metų jo iš arti ir nemačiau, bet, parvažiuodamas retkarčiais savo tėviškėn, visados girdėdavau, kad Petras Sabaliūnas gyvenęs kaip gyvenęs, gerai ir laimingai, kad savo dvi dukteri jau išleidęs už vyrų ir vienu bičių kiekvienai davęs po dvidešimtį kelmų...

J. Biliūnas. Liūdna pasaka, K., *Šviesa*, 1986.

2 TEKSTAS

Salomėja Nėris

AMŽINAS KELEIVI

Eitum, prisiglaustum prie peties gegužio. –
Ko gi apsiniaukęs – lyg ruduo nykus?
Balti sodai linksta, soduos bitės ūžia, –
Pinasi ramunės baltus vainikus.

Jaunu kūnu jaučiam drėgną juodą žemę. –
Žmogui darbininkui poilsis brangus.
O rytoj – su saule! Giedrią dieną lemia
Blaivas ir spalvingas vakaro dangus.

Laimindama skrenda gero derliaus deivė.
Tankus vasarojus. Varpa bus brandi.–
O kodėl tu, žmogau, amžinas keleivi,
Šioj didžiulėj žemėj vietos nerandi?

Paryžius, 1937.I.15

S. Nėris. Raštai, t. 1, V., *Vaga*, 1984.

3 TEKSTAS

Juozas Aputis

ERČIA, KUR GAIVUS VANDUO (ištrauka)

Tėvas po daugelio metų vėl buvo jaunas ir sėdėjo po stora didžiąja egle. Jis buvo tvirtas žmogus, pats žinojo, nereikėjo niekam ir sakyti, jis suprato, kad yra net šiek tiek nevyriška dabar, tą tikrai bendražmogišką atsiseikinimo valandą, paskęsti praeity, bet kitaip negalėjo. Galbūt šis laikas bus atsispyrimo taškas naujai iliuzijai, naujoms miško erčioms, bet kažin, kažin, nusišypsojo jusiai. Vienišas, jausdamas, rodos, tikrą šaukimą paskęsti savyje, jis tylus bastėsi po žmones, vengdamas vienodai ir

moterų, ir vyrų, kurių daugelis jam atrodė pilni bukos jėgos ir isteriško drąsumo. Seniau čia buvo juodas miškas, kurio viduryje jis iškirto didelę kvadratinę erčią, iš medžių pasistatė namus, tik dobilienoje paliko keturis ažuolus, paskui užtvėnkė upelį ir jau buvo pradėjęs malūną ir pirtį, kokios aplinkui niekas nematė, – ji turėjo stovėti ant storų ažuolinių rąstų virš upelio srovės, o karštas vanduo pasitikti kiekvieną pakeleivį. Tos pirties pamatai daug metų riogsojo virš vandens, nes jam kažkas pasidarė, visi darbai vieną pavasarį pasirodė juokingi ir menki, žmogus ėmė neberasti sau vietos, ledai trankydami pasigriebė nematytosios pirties pamatus ir nusinešė, o jis tų pat metų pavasarį, gyvenimo būtinybę, prieš kurią nuolat naiviai sukyla tikslai žmogus, šaukiant medžiams, žolėms ir paukščiams, išjojo iš savo iškirstos miško erčios ir vakare parsinešė ant arkliaus, kuri dabar, parėmusi smakrą, kita ranka suspaudusi išaugtą dukters suknelę, stovėjo po vienu iš tų ažuolų ir žiūrėjo gromuliuojančiam gyvuliui į akis. Gyvulio ramumas, pastovumas ir, rodos, keistas, bet aiškus kažko žinojimas ją gražiai ramino. Ji taip pat buvo praeity; moteris net nepagalvojo, ar po šios dienos dar bus naujų iliuzijų ir atspirties taškų, kaip šypsodamasis suspėjo pagalvoti jį, nusiėmęs kepurę sėdintis po egle, ji matė dukterį ir išaugtą dukters suknelę, girdėjo dukters žodžius, pasakytus tarytum visai neseniai. Parėjo ji tada nuo ažuolo, nešina motinos išausta linine drobule, ir atsisėdo ant suolo palei sieninį.

– Taip greit parėjai.

Dukters akys buvo įsmeigtos į nedidelį virtuvės langą.

– Tau negerai po ažuolu?

Ji nuleido akis ir pasidarė kažkokia nedrąsi.

– Mama, man labai gerai po ažuolu. Man tik baisu. Kai jis ošia, aš labai juntu, kaip eina laikas.

Taip tikrai juntu, kas yra laikas ir kaip jis eina.

Motina nupurtė šis liūdnas dukters jutimas, jos pačios jau seniai išgyventas, tik niekada taip aiškiai neišsakytas. Ji priėjo prie dukters ir uždėjo ranką jai ant galvos.

Ažuolų lapuose ošė praeinantis laikas.

Dabar ji gniaužė rankoje išaugtą dukters suknelę, nuo kurios išaugimo laiko tekėjimas pasidarė dar baisesnis.

J. Aputis. Gegužė ant nulūžusio beržo, V., *Vaga*, 1986.

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dviejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- Kristijonas Donelaitis
- Vincas Mykolaitis-Putinas
- Marcelijus Martinaitis

Siūlomos temos:

- **Savęs ieškojimas lietuvių literatūroje**
- **Požiūris į kitokį lietuvių literatūroje**
- **Kaimas lietuvių literatūroje**